

[Domov](#) > ... > [Vaše Pravice](#) > [Temeljne Pravice](#) > [Podjetništvo In Človekove Pravice](#) > [Romania](#)

Podjetništvo in človekove pravice

Vsebino zagotavlja

Romunija

Romunija

1. Kakšno sodno varstvo imam v vaši državi kot žrtev kršitve človekovih pravic, ki jo je zagrešila gospodarska družba? Ali to varstvo vključuje odškodnino?

Sodno varstvo človekovih pravic zagotavljajo nacionalna sodišča, odvisno od zadeve, na katero se nanaša dejanje, s katerim je bila kršena navedena pravica. Poslovne dejavnosti lahko torej privedejo do okoliščin, v katerih nastanejo kršitve človekovih pravic, ki se obravnavajo v okviru civilnih ali kazenskih zadev, zato lahko oškodovanec glede na posebne značilnosti zadeve in naravo dejanja, ki je privedlo do kršitve pravice, vloži tožbo ali pritožbo pri preiskovalnih organih – policiji ali tožilstvu.

Na podlagi takega varstva se lahko prizna odškodnina za premoženjsko in/ali nepremoženjsko škodo, če se ugotovi, da so bile zaradi ravnanja ali praks podjetja kršene človekove pravice.

2. Ali v vaši državi obstajajo posebna pravila za hude kršitve človekovih pravic? Ali se ta pravila uporabljajo za kazniva dejanja zoper okolje ali hude oblike izkoriščanja delovne sile?

Različne kršitve človekovih pravic, ki nastanejo v okviru poslovnih dejavnosti, sprožijo civilno, upravno ali disciplinsko odgovornost.

Kazniva dejanja zoper okolje so določena v posebni zakonodaji (npr. izredna uredba št. 195/2005 o varstvu okolja) in kazenskem zakoniku, v katerih so uvrščena med kazniva dejanja zoper javno varnost (širjenje bolezni na živali ali rastline, onesnaženje vode, trgovanje s strupenimi proizvodi ali snovmi ter kršitev režima jedrskega materiala ali drugih radioaktivnih snovi in režima razstreliv ali omejenih predhodnih sestavin za razstreliva itd.).

Za hude oblike izkoriščanja delovne sile se lahko štejejo kršitve določb kazenskega zakonika (kazniva dejanja, kot so suženjstvo, trgovina z ljudmi, trgovina z otroki, prisilno delo, napeljevanje k prostituciji ali spolnemu dejanju, uporaba storitev izkoriščane osebe) ali kršitve kazenskih pravil, določenih v delovnem zakoniku.

3. Sem žrtev kršitve človekovih pravic zaradi dejavnosti evropske nadnacionalne gospodarske družbe zunaj Evropske unije. Ali imam dostop do sodnega varstva v vaši državi, če nisem državljan EU ali ne živim v EU? Kakšni so pogoji za uveljavljanje pravnih sredstev zaradi kršitve mojih pravic? Kje lahko dobim dodatne informacije?

A. V civilnih zadevah

- Mednarodni civilni postopek ureja knjiga VII zakonika o civilnem postopku, ki je ustrezno običajno pravo in se uporablja za postopke po zasebnem pravu s čezmejnimi elementi, razen če je v mednarodnih

- pogodbah, katerih pogodbenica je Romunija, pravu EU ali posebnih predpisih določeno drugače.
- Mednarodna pristojnost romunskih sodišč je v skladu z običajnim pravom odvisna od toženčevega glavnega kraja poslovanja ali, če ta ne obstaja, njegovega sekundarnega sedeža ali poslovnih sredstev, ki se morajo na dan vložitve tožbe nahajati v Romuniji.
 - Poleg tega se lahko stranke v sporazumu o izbiri sodišča dogovorijo, da izberejo romunska sodišča kot pristojna sodišča za odločanje o sporih, ki so nastali v zvezi s čezmejnimi elementi.
 - Romunska sodišča so izključno pristojna za obravnavo nekaterih tožb, vloženih zaradi premoženjske škode, kot so tožbe v sporih s čezmejnimi elementi v zvezi z:
 - nepremičnino v Romuniji;
 - pogodbami, ki so jih sklenili potrošniki s stalnim ali običajnim prebivališčem v Romuniji za vsakodnevne potrošniške storitve, ki so namenjene zadovoljevanju osebnih ali družinskih potreb potrošnika in niso povezane z njegovo poklicno dejavnostjo ali podjetjem, če:
 - je ponudnik naročilo prejel v Romuniji in
 - je bila pred sklenitvijo pogodbe v Romuniji objavljena ponudba ali oglas, potrošnik pa je opravil vse formalnosti, potrebne za sklenitev pogodbe.
 - Poleg tega lahko tožnik z odstopanjem od pravil običajnega prava izbere romunska sodišča (prednostna pristojnost) za obravnavo sporov, kadar:
 - se kraj, kjer je nastala pogodbeno obveznost ali v katerem bi morala biti izpolnjena, čeprav le delno, nahaja v Romuniji;
 - se kraj sklenitve pravnega akta, iz katerega izhajajo nepogodbene obveznosti, ali kraj, v katerem ima tak akt učinek, nahaja v Romuniji;
 - se v Romuniji nahaja železniška ali cestna postaja ali pristanišče ali letališče, kjer poteka vkrcaje/natovarjanje ali izkrcanje/raztovarjanje prepeljanih potnikov ali blaga;
 - se zavarovana nepremičnina ali kraj nastanka zavarovalnega primera nahaja v Romuniji.
 - Romunska sodišča so pristojna tudi za obravnavo zadev:
 - v zvezi s čezmejnim varstvom intelektualne lastnine osebe s stalnim prebivališčem v Romuniji, ki ima romunsko državljanstvo ali pa je oseba brez državljanstva, ob upoštevanju sporazuma o izbiri sodišča;
 - med tujci, če so se ti izrecno dogovorili tako, pravna razmerja pa se nanašajo na pravice, ki jih imajo lahko v zvezi s premoženjem ali interesi oseb iz Romunije;
 - v zvezi s trčenjem na morju ali trčenjem zrakoplovov in v zvezi z reševanjem oseb ali blaga na odprtem morju ali na območju zunaj suverenosti katere koli države ali v zvezi s pomočjo v takih primerih, če obstajajo posebne okoliščine;
 - ki vključujejo civilno odgovornost za škodo, povzročeno z izdelki s poreklom iz Romunije, ne glede na državljanstvo žrtve, kraj nesreče ali kraj nastanka škode.

Kar zadeva status tujca v mednarodnem civilnem postopku, imajo fizične in pravne osebe, ki so tujci, v skladu z zakonom enake procesne pravice in obveznosti pred romunskimi sodišči kot romunski državljani in romunske pravne osebe.

Več informacij je na voljo [tukaj](#).

B. V kazenskih zadevah

V skladu s členom 9 v povezavi s členom 12 kazenskega zakonika se romunsko kazensko pravo uporablja za dejanja, storjena zunaj Romunije, v skladu s personalitetnim načelom iz kazenskega prava (člen 9 kazenskega zakonika), razen če je v mednarodni pogodbi, katere pogodbenica je Romunija, določeno drugače, ne glede na to, ali je oškodovanec tuji državljan, romunski državljan ali oseba brez državljanstva ali se nahaja v Romuniji, če so izpolnjeni določeni pogoji: storilec je romunska pravna oseba, za storjeno dejanje pa je v romunskem pravu predviden dosmrtni zapor ali zapor za več kot deset let (tudi če se dejanje po pravu države, v kateri je bilo storjeno, ne šteje za kaznivo dejanje). Kadar so predvidene druge kazni, mora biti dejanje opredeljeno kot kaznivo dejanje tudi po kazenskem pravu države, v kateri je bilo storjeno (dvojna kaznivost), ali pa mora biti storjeno na kraju zunaj pristojnosti katere koli države. Obtožnico mora predhodno odobriti generalni tožilec tožilstva na pritožbenem sodišču, ki je krajevno pristojno za tožilstvo, pri katerem je bilo kaznivo dejanje obravnavano prvič, ali po potrebi generalni tožilec tožilstva na vrhovnem kasacijskem sodišču.

Poudariti je treba, da se šteje, da je bilo kaznivo dejanje storjeno na ozemlju Romunije tudi, kadar je do storitve, napeljevanja ali pomoči ali do pridobitve premoženjske koristi pri tem dejanju, čeprav le delno, prišlo na navedenem ozemlju ali na plovilu, ki pluje pod romunsko zastavo, ali letalu, registriranem v Romuniji. Romunsko

kazensko pravo se v teh primerih uporablja po načelu teritorialnosti.

Kar zadeva pristojnost kazenskih sodišč za kazniva dejanja, storjena zunaj ozemlja Romunije, je v zakoniku o kazenskem postopku (člen 42) določeno, da kazniva dejanja, storjena zunaj ozemlja Romunije, obravnavajo sodišča, pristojna glede na statutarni sedež pravne osebe, ki nastopa kot obtoženec. Če obtoženec nima statutarne sedeža v Romuniji, kaznivo dejanje pa spada v pristojnost okrožnega sodišča, zadevo obravnava okrožno sodišče v Bukarešti v okrožju 2, druge zadeve pa sodišče, ki je pristojno glede na zadevo ali status osebe iz Bukarešte, razen če zakon določa drugače.

Za kazniva dejanja, pri katerih je obtožnica pogojena z vložitvijo predhodne pritožbe, ki jo izvede oškodovanec, mora ta predhodno pritožbo vložiti v treh mesecih od dneva, ko je izvedel za dejanje.

Več informacij je na voljo na spletiščih [romunske policije](#), [romunskih sodišč](#) in [romunskega ministrstva za pravosodje](#).

4. Ali lahko varuh človekovih pravic, organi za enakost ali nacionalne institucije za človekove pravice podpirajo žrtve kršitev človekovih pravic, ki so jih zagrešile evropske nadnacionalne gospodarske družbe zunaj Evropske unije? Ali lahko ti organi preučijo moj primer, če nisem državljan EU ali ne živim v EU? Ali v vaši državi obstajajo druge javne službe (kot je inšpektorat za delo ali varstvo okolja), ki lahko preučijo moj primer? Kje lahko dobim informacije o svojih pravicah?

Člen 1(1) zakona št. 35 z dne 13. marca 1997 o organizaciji in delovanju varuha človekovih pravic (*Instituția Avocatul Poporului*) določa: „Varuh človekovih pravic si prizadeva za varovanje pravic in svoboščin fizičnih oseb v njihovih odnosih z javnimi organi“. Njegova pristojnost zato ne zajema kršitev človekovih pravic, ki so jih zagrešile gospodarske družbe.

Pritožbe potrošnikov, vložene zoper podjetja v EU, lahko prevzame evropski potrošniški center v Romuniji samo, če so ti potrošniki državljani države članice EU (vključno z Norveško in Islandijo) ali imajo v njej stalno prebivališče in če se uporablja zakonodaja EU.

Inšpektorat za delo (*Inspekția Muncii*), nacionalni organ za pravice invalidov ter za otroke in posvojitve (*Autoritatea Națională pentru Drepturile Persoanelor cu Dizabilități, Copii și Adoptții*), nacionalna agencija za enakost spolov (*Agenția Națională pentru Egalitatea de Șanse între Femei și Bărbați*), nacionalna okoljska garda (*Garda Națională de Mediu*), nacionalni organ za varstvo potrošnikov (*Autoritatea Națională pentru Protecția Consumatorului*) ter nacionalni regulativni in upravljavski organ za komunikacije (*Autoritatea Națională pentru Administrare și Reglementare în Comunicații (ANCOM)*) so javni organi, ki niso pristojni za čezmejne zadeve.

Več informacij je na voljo na [spletišču nacionalnega organa za varstvo potrošnikov](#) in [razdelku za reševanje potrošniških sporov](#) na spletišču EU.

5. Ali vaša država evropskim nadnacionalnim gospodarskim družbam nalaga obveznosti, da vzpostavijo pritožbene mehanizme ali storitve mediacije za kršitve, ki so posledica njihovih poslovnih dejavnosti? Ali se te obveznosti uporabljajo tudi za kršitve, ki so se zgodile zunaj Evropske unije? Kdo je pristojen za spremljanje teh dejavnosti v vaši državi? Ali so na voljo javna poročila z informacijami o delovanju sistema pritožbenih mehanizmov in storitev mediacije?

Kar zadeva kršitve človekovih pravic, ki izhajajo iz dejavnosti evropskih nadnacionalnih gospodarskih družb, v Romuniji niso vzpostavljeni obvezni sistemi mediacije, vendar je mediacija mogoča, kadar se zanjo odločijo

stranke. Tako lahko oseba, ki so ji bile kršene pravice, uveljavlja sodno varstvo v skladu s splošnim pravom pri civilnem ali kazenskem sodišču, odvisno od narave kršene pravice, ali pa se stranke lahko dogovorijo, da bodo uporabile storitve mediatorja, katerega poklic ureja zakon št. 192/2006 o mediaciji in organizaciji poklica mediatorja.

Poleg tega je v uredbi št. 38/2015 o alternativnem reševanju sporov med potrošniki in trgovci vzpostavljen pravni okvir, ki potrošnikom omogoča, da zahteve, vložene zoper strokovnjaka/podjetje, prostovoljno posredujejo subjektom, ki uporabljajo postopke alternativnega reševanja sporov na neodvisen, nepristranski, pregleden, učinkovit, hiter in pošten način, s čimer se zagotovi visoka raven varstva potrošnikov in nemoteno delovanje trga.

6. Ali imam posebne pravice, če sem ranljiva žrtev, ki išče pravno varstvo zaradi kršitve človekovih pravic, ki jo je zagrešila gospodarska družba? Ali imam možnost dostopa do pravne pomoči in pod katerimi pogoji? Kateri stroški bodo kriti s pravno pomočjo? Ali imam dostop do pravne pomoči pod enakimi pogoji, tudi če nisem državljan EU ali ne živim v EU?

Dostop do pravne pomoči je pravica, ki se priznava in zagotavlja z romunsko zakonodajo. Ta pravica temelji na konceptu univerzalne obrambe in se na podlagi okoliščin priznava vsem osebam, ne glede na njihov kraj prebivališča ali državljanstvo, kot sledi:

I. v civilnih zadevah v skladu z izredno vladno uredbo št. 51/2008 o državni pravni pomoči v civilnih zadevah:

(a) za državljane EU: v vseh zadevah, v katerih za državno pravno pomoč pri sodiščih ali drugih romunskih pravosodnih organih zaprosi katera koli fizična oseba, ki ima stalno ali običajno prebivališče v Romuniji ali drugi državi članici EU (člen 2 izredne vladne uredbe št. 51/2008);

(b) za državljane držav nečlanic EU in osebe brez državljanstva: kadar vloge vložijo fizične osebe, ki nimajo stalnega ali običajnega prebivališča na ozemlju Romunije ali druge države članice EU, če med Romunijo in državo državljanstva ali stalnega prebivališča vložnika obstaja dogovor, ki vključuje določbe o mednarodnem dostopu do pravnega varstva (člen 21¹ izredne vladne uredbe št. 51/2008).

Poleg tega so v skladu s členom 1084(2) zakonika o civilnem postopku tuji državljani na romunskih sodiščih v mednarodnem civilnem postopku upravičeni do oprostitve in zmanjšanja davkov ter drugih stroškov postopka in do brezplačne pravne pomoči v enakem obsegu ter pod enakimi pogoji kot romunski državljani pod pogojem vzajemnosti z državo državljanstva ali stalnega prebivališča vložnika.

Tako lahko oseba, ki so ji bile kršene zakonite pravice, zaprosi za pravno pomoč, če si ne more privoščiti plačila stroškov postopka, kot je določeno v členu 6 izredne vladne uredbe št. 51/2008. Državna pravna pomoč se lahko dodeli v naslednjih oblikah:

(a) plačilo nagrad za zastopanje, pravno pomoč in po potrebi obrambo po imenovanem ali izbranem odvetniku zaradi uveljavljanja ali varovanja pravice ali pravnega interesa na sodišču ali zaradi preprečitve spora (v nadaljnjem besedilu: pomoč odvetnika);

(b) plačilo stroškov za storitve izvedenca, prevajalca ali tolmača med postopkom ob odobritvi sodišča ali pravosodnega organa, če je tako plačilo naloženo prosilcu za državno pravno pomoč v skladu z zakonom;

(c) plačilo dela sodnega izvršitelja;

(d) oprostitvev, zmanjšanje, prerazporeditev ali odlog plačila stroškov postopka, ki jih določa zakon, vključno s tistimi, ki jih je treba plačati v fazi izvršbe.

Kljub temu pravica do pravne pomoči ni absolutna pravica, oseba, ki zaprosi za pravno pomoč, pa mora predložiti dokazilo o svojem finančnem položaju, ki potrjuje, da si ne more privoščiti plačila storitev izbranega odvetnika ali da ne more kriti stroškov postopka, kot so kolkovina, nagrada za izvedenca, stroški v zvezi s poročili izvedencev itd. Člen 16(1) izredne vladne uredbe št. 51/2008 v zvezi s tem določa, da se državna pravna pomoč

lahko zavrne, če je zahtevana neupravičeno, če so ocenjeni stroški take pomoči nesorazmerni z vrednostjo pravne zadeve in kadar se pravna pomoč ne zahteva zaradi zaščite pravnega interesa ali kadar se zahteva v zvezi z dejanjem, ki je v nasprotju z javnim ali ustavnim redom.

Državna pravna pomoč, ki jo določa ta nujna uredba, se dodeli v civilnih, gospodarskih, upravnih in delovnopravnih zadevah, v zadevah na področju socialne varnosti ter v drugih zadevah, razen kazenskih.

V kazenskih zadevah je dodelitev pravne pomoči oškodovancu obvezna, kadar ta oškodovanec/zasebni tožilec ni zmožen opraviti svojega dejanja ali pa je njegova zmožnost opraviti dejanje omejena (v skladu s členom 93(4) zakonika o kazenskem postopku). Poleg tega *kadar pravosodni organ meni, da se oškodovanec, zasebni tožilec itd. iz določenih razlogov ne bi mogla braniti sama, v skladu s členom 93(5) zagotovi odvetnika, ki ga imenuje sodišče.*

Člen 29(1)(f) izredne vladne uredbe št. 80/2013 o kolkovini, kakor je bila spremenjena, določa oprostitev plačila takse za tožbe in zahteve, vključno z rednimi ali izrednimi pritožbami, vloženimi v zvezi z varstvom pravic potrošnikov, kadar imajo fizične osebe in združenja za varstvo potrošnikov pravno sposobnost tožnikov zoper gospodarske subjekte, ki so kršili pravice in zakonite interese potrošnikov.

Nenazadnje se za žrtve kaznivih dejanj uporablja [zakon št. 211/2004](#) o nekaterih ukrepih za zagotavljanje informacij, podpore in zaščite žrtvam kaznivih dejanj, ki v skladu s svojim naslovom določa ukrepe za zagotavljanje informacij, podpore, zaščite, priznanja in ocene, ki so na voljo žrtvam kaznivih dejanj, pri čemer taki ukrepi niso pogojeni z vložitvijo pritožbe pri organih pregona.

Več informacij o pravni pomoči v Romuniji je na voljo [tukaj](#).

■ Zadnja posodobitev: 26/04/2023

Strani v jezikih držav članic pripravljajo posamezni nacionalni organi, njihov prevod pa zagotavlja prevajalska služba Evropske komisije. Prevodi zato morda še ne vsebujejo kasnejših sprememb izvirnika, ki so jih vnesli nacionalni organi. Evropska komisija ne prevzema nobene odgovornosti za informacije ali podatke, ki jih vsebuje oziroma na katere se sklicuje ta dokument. Za pravila o avtorskih pravicah države članice, ki je odgovorna za to stran, glejte pravno obvestilo.